

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 25. septembra 1867. ~

Gospodarske stvari.

Nova pot, po kateri c. k. ministerstvo misli armado zakladati sè živežem.

V nesrečni vojski 1859. leta je vlada sprevidela grozne napake dozda navadnega zakladanja cesarske armade (vojakov in konj) sè živežem. Dozdanji zakladalci (liferanti) so, če ne vsi, saj večidel drli cesarsko kaso in pa ljudi, od katerih so nakupovali žito, senó, živino itd.

C. k. vojaško ministerstvo je sprevidelo te napake in že 14. julija 1864 ukazalo saj v mirnih časih nakupovanje potrebnega živeža po drugi poti, to je, da vsak, kdor kaj tacega ima, česar armada potrebuje, kar naravnost gré v cesarsko oskrbovalnico (Verpflegsamt) in na prodaj ponudi.

Po tej naravni poti bodeta cesarska kasa pa tudi kmet na boljem, ker tisti denar, ki je kot dobiček „liferantu“ v žep padel, se vprihodnje razdeli med dobiček cesarski kasi in kmetu prodajalcu.

Ta že 1864. leta sklenjena postava pa je dozda še zmiraj samo na papirji ostala, ker se je vzdignilo mnogo nasprotnikov proti njej, in to so vsi tisti bili, ki so tù in tam za-se ribice lovili v kalni vodi.

Zdaj pa bode resnica s to postavo, ker so deželne vlade že dobile od c. k. vojaškega ministerstva ukaz, da se ta nova pot, armado sè živežem zakladati, naznani soseskam po deželi, in so se naprosile tudi kmetijske družbe, naj one razglasijo to po svojih časnikih in podružnicah, in kmetom povejo, kaj vlada misli.

Da pa morejo kmetijske družbe ljudem po deželi to na tanko povedati in jih podučiti, kako se bo to nakupovanje vojaških potrebščin godilo, zato je treba, da jim vlada najprej pové, kaj se bode kupovalo in kdaj, in kako se imajo obnašati kmetje, ki kaj tacega na prodaj imajo.

Brž ko bomo vse to izvedeli, bomo povedali našim kmetovalcem, ker smo prepričani, da ta nova pot zakladanja armade mora na dobiček biti našim kmetom.

To pa je tudi prav po pravici; saj iz kmetijskega stanú je največ vojakov pri armadi in tudi davkov odrajuje največ kmetijstvo državi, zakaj bi se kmetijstvu tedaj tudi ne naklanjal pravičen in pošten dobiček na tej strani, za katero so mu naložena velika bremena.

Ribničanom!

Pet dní sèm ter tje sprehajaje se po krasni tej dolini, opazil sem marsikaj, kar utegne zanimati tudi bralce „Novic.“

Ta dolina meri 27.133 orali; med njimi je 73 orali stavbnega prostora, 4045 orali njiv, 6266 orali travnikov in vrtov, 6937 orali pašnikov in nizkega gozda, to je, grmovja in 507 orali neobdelanega svetá, ostale orali pa spadajo na pravi ali visoki gozd. Že on, ki tem številkam bolj na tanko pogleda v oči, še bolj pa on, ki vé, da so ti pašniki po grmovji in neobdelani svet rodovitna zemlja, mora roke skleniti nad glavo ter vsklikniti: „Pač ni čuda, da ta dolina ne more rediti svojih 9887 prebivalcev, kateri si morajo s „süho robo“ kruha iskati po tujih krajih! Ribničanje, ali boste še dolgo zaspanci? Zdramite se vendar in v njive, travnike ali vrte si spremenite tistih 1200 orali rodovitne zemlje, ki vam ali kar pusta leži ali vam donaša le silo malo hasna.“ Milo se mi je storilo, vse to zopet in zopet ogledovajočemu in namenil sem, v „Novicah“ jako ostro sodbo napisati vam. Toda tri okoliščine so me nagnile, da vas sodim milejše. Prva je ta, da ste, kakor mi je znano, jako obožali po silnih davkih, po večletni slabi letini in po družih vzrokih, katerih je marsikdo tudi sam kriv; to uboštvo vas naganja, iskati kruha za jutrajšnji dan ter vam ne dopušča, 2, 3 ali 4 leta čakati sadú svojega truda; druga je ta, da ti veliki neobdelani prostori in pašniki še niso vsi rešeni servitutov, s kterimi vas kot môra tlači vas, sosed sosed; tretja in najtehtnejša je pa ta, da so saj nekteri med vami, ki so v resnici in z dobrim vspehom pričeli obdelovati ta svet. To me napolnjuje z veselo nado, da brž, ko ste rešeni servitutov, začnete marljivo gibati roke in posnemati živi izgled, ki vam ga dajejo nektare vasi (Breže in Jurjevica) in tudi ribniški trg, ki so že mnogo oralov Brezja spremenili v rodovitno polje, zlasti pa vas mora vnemati ribniški Miklaveč Anton Arko. Znano vam je, da je ta vrli in umni posestnik svoj del v „Mali gori“ ogradil s kamenjem, ki ga je izkopal v njem, da ga je potrebil. Človeku srce veselja igra, ko ogleduje tri orali nekdanjega grmovja in kamenja spremenjene v krasen vrt, v kterem čvrsto raste več tisoč majhnih in že precej debelih murb in obilo drugega sadnega drevja, med kterim sadi krompir, ajdo in raznovrstno sočivje, še celó s trto je poskusil ob zloženih suhih škarpah. Ribničanje! videli ste ga kopati kamenje, videli sekati ničvredno grmovje, videli gnoj in gnojnico, ktero vi tako vnemar puščate, voziti po zimi; v začetku ste se mu nekteri posmehovali, češ, da denar in čas trati, nekteri ste še celó rekli, da se mu v glavi vrti. Ko pa ste čez malo let videli lep pridelek krompirja (lani ga je čez 300 mernikov nakopal, in sicer debelega in zdravega kakor nikjer drugej), ko ste videli, da so mu Lah predlanskem za svilni pridelek našteali zlata za 800 gold., — takrat so se vam pa sline cedile in rekli ste, to ni sanjač, nego umen kmetvalec, in zdaj, kakor sem se

sam prepričal, ni Ribničana, kateri ne bi hvalil njegovega bistrega in djanskega uma, in to po vsej pravici. Skoro občna hvala je tudi v meni vzbudila željo, videti sredi gmajne vrt, ki se smé imenovati nov svet. — 10. septembra je g. Arko mene in nekoliko drugih prijatlov povabil, naj bi šli gledat njegovega vrta. Dobro pol ure hodá od ribniškega trga skoro v srednji višini Male goré je ta vrt postavljen tako, da se vidi skoro iz vsake vasi. Zdelo se mu je, da prav ta lega vabi Ribničane, naj bi si šli ogledat, kaj premore resnična volja človeška. Rad sem verjel, kar so mi moji rojaki pripovedovali o tem vrtu, toda to, kar sem videl, preseгло je vse pričakovanje. Tako čvrste rasti murbovih dreves jaz ne bi bil tukaj pričakoval. Tako debelih tepek pa še nisem nikdar videl, kakoršne visé na mladih drevescih. Očitno se toraj zahvaljujem gosp. Arkotu, da mi je dal priliko videti delo slovenskega uma in dlana. Bodi mu pa tudi hvala v imenu vseh Ribničanov, katerim v djanji kaže pot do boljšega blagostanja. (Kon. prih.)

Národne stvari.

Nekoliko sklepov

na predzgodovinsko omiko slovanskih narodov v obče, in slovenskega naroda posebej,

povzetih iz primerjanja njihovih jezikov.

Posnel po F. E. Vocel-novem sestavku „O vzdelanosti Slovanského národu v prvotnih sidlech jeho“ prof. J. Majciger.

(Dalje.)

Tu se nam zdi potrebno postaviti jedno vprašanje in mu odgovoriti, namreč vprašanje: kdaj so sedanji jeziki od slovanskega prajezika (prvotnega jezika) se odcepivši nastali?

Na to prašanje odgovarjajo učeni možje, da se je to moralo zgoditi že v predzgodovinski dōbi, kajti najstarejši spisi ohranjeni v posamesnih slovanskih jezikih še dan današnji nosijo na občeslovanskem obrazu že pečat svoje današnje individualnosti ali posebnosti. Tako nam kaže najstarejši spomenik ruskega jezika „O polku Igorovem“ občeslovanski raz poleg jasne posebnosti ruskega jezika, in ta spis sega nazaj v dvanajsto stoletje. Ravno to veljá o bolgarskem jeziku, kateri ima skoraj neslovansko slovnico poleg večidel čistoslovenskega besedišča hranuje dozdej najstarejši spomenik slovanskega slovstva, prestavo namreč sv. pisma, ktera se sveti roki Cirilovi pripisuje. Srbščina, ki hranuje spisane spomenike iz devetega stoletja, kaže že tudi na teh ostankih svoj današnji značaj. Slovenščina ima v „brizinskih odlomkih“ neprecenljiv spomenik iz desetega stoletja, pa tudi ti kažejo posebnosti današnje slovenščine. Česki jezik se ponaša s svojim kraljedvorskim rokopisom, iz katerega nekatere pesmi pomikajo učeni možje v deseto stoletje nazaj; ali že na teh starih pesmih stopa na dan ona posebnost, ki dan današnji znači česki med slovanskimi jeziki. Poljščina ima najmlajše pismene spomenike, in toraj se tudi ne bomo čudili, ako najdemo na njih že popolnoma poljski raz.

Iz navedenega je nam tedaj precej jasno, da so sedanji slovanski jeziki že zgodaj, prej ko ne že pred začetkom našega časostetja, nastali in da smemo ono dōbo, ko so še vsi Slovani eden edin jezik govorili, imenovati predzgodovinsko.

V ti dōbi je slovansko ljudstvo, potem ko je v neznanem praveku opustivše prvotne azijske sedeže plemena indoevropskega se naselilo med baltškim in črnim morjem, tam v teku premnogih vekov, samo-

stalno, narodno življenje si osnovalo. Tukaj je bila tedaj občna slovanska domovina, iz ktere so se pozneje razna pokolenja proti jugu in zahodu jela pomikati in so se naselila v zatatranskih pokrajinah noter do Šumave in Sale, na severu noter do vtoka Labinega v severno morje, na jugu pa se razširila od tirolskih in bavarskih planin globoko doli v ilirski trivogel. Le poljski in ruski Slovani so sem do Visle ostali v prvotnih sedežih očetov svojih.

Kdaj so se prve betve od občnega slovanskega debla odcepile in se v zahodnje pokrajine podale in je naselile, o tem zgodovina malokaj pripovedovati vé. Al kdaj so zadnji rodovi slovanski v svoje današnje domovine prišli, to pa je precej na tanko dognano.

Poljaci in Rusi so, kakor je bilo že rečeno, v prvotni domovini ostali.

Prihod Čehov v bojeheemske dežele se stavi, kakor je znano, med leto 451.—495., kjer so tedaj rodovi slovanski razširjajoči se od Visle prek Odro proti krkonškim goram in prestopivši zahodnje Šlesko pogorje prišli na Česko in si tam trdne sedeže zavzeli.

O Lužičanih meni Šafařík, da so se nekoliko pozneje kakor Čehi v pokrajinah od reke Bobre noter do Sale in od vtoka Vartinega v Odro noter do severnih mej českich naselili.

Slovenci, od sočasnih, posebno nemških zgodovinarjev Vindi imenovani, so posedli dežele na pomorji adriatskem na Kranjskem, Koroškem, Štírskem itd. med letom 592.—595. Ime „Vindi“ pomenja po najnovejših preiskavah ravno to, kar „Sloven“ in je le ime iz starejše, izumrle korenike izpeljano.*)

Na jugu so se širili Slovani od ustja Dunajevega čez spodnjo Mesijo, noter do Tracije in Macedonije okoli leta 634.—638., v katerih pokrajinah so se rodovi junaških Srbov, Hrvatov in dalmatinskih Slovanov naselili.

V teku 6. stoletja je bila naseljena Mesija od Slovanov bolgarskih, ki so se v 7. stoletju po Traciji, Tesaliji, Macedoniji itd. razširili.

Iz temeljitih Šafaříkovih preiskav je tedaj jasno, da spada v 5., 6. in 7. stoletje zadnje preseljevanje raznih rodov slovanskih, to je Čehov, Lužičanov, Slovencev, Srbov, Hrvatov, dalmatinskih in bolgarskih Slovanov iz prvotne vseslovanske domovine med baltškim in črnim morjem v novo domovje na zahod in jug, kjer je vsak teh narodov položil si temelj samostojnemu zgodovinskemu in društvenemu življenju.

Ali so ti rodovi v dōbah drevnejšega sredoveka v kaki dotiki med seboj in občenju bili? Ako imamo pred očmi razmere zemljepisne, državne in društvene v onih dōbah, ne bomo se branili pritrditi temu, da za onih, da še za poznejših dōb ožega na zavest skupnega izvira opirajočega se zjedinjenja ni bilo med Slovani ruskimi in koroškimi, med Poljaci in Srbi, med Čehi in Slovani na ilirskem trivoglu. Ako damo pa to veljati, kako bi se tedaj misliti mogli, da so se takrat do 8., 9. ali 10. stoletja med raznimi narodi slovanskimi godili kaki dogovori ali posveti namerjajoči na vstanovljenje splošnega poimenovanja predmetov in pojmov takih, kateri so v poznejših onih dōbah v znanje posameznih daleč od sebe oddaljenih rodov prišli. Vsaj vemo iz lastne skušnje, s kakimi težavami se je treba boriti pri podvzetju takem, še celó v našem veku, kjer

*) To je tudi jeden primer one važne postave v razvitku jezikovem, da stopajo besede izpeljane iz korenike znanejša na mesto besed iz korenike več manj iz zavesti narodove ginočih. p. „ostrov“ „slap“ iz „sru“, „slp“ na njihovo mesto pa „otok“, „skok“ iz korenike med ljudstvom bolj znanih „tek“, „skok“ itd.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

~ V Ljubljani v sredo 2. oktobra 1867. ~

Gospodarske stvari.

Ribničanom!

(Konec.)

Pri pogovorih o tem Miklavčevem vrtu sem, se vé da, tudi slišal nektare, ki so rekli: „Miklavc lahko dela, ker ima kaj v roko vzeti; mi pa, ki nam včasih primanjkuje soldov, da bi si kupili soli, tako ne moremo.“ Da vsak ribniški posestnik ne more v tako kratkem času toliko storiti, kakor Miklavc, to rad verjamem; toda vprašam vas, ali je pa med vami kateri posestnik, ki v enem letu ne bi mogel z lastnimi rokami saj kake 4 sežnje svojega dela osnažiti trnja, nič vrednega grmovja in kamenja? In če to vsak posestnik stori, koliko svetá bode potrebljenega v enem letu? Porok sem vam, da bode po tem načinu v desetih letih potrebljen vés grič, kajti veselje do tega dela, ko bode videli srečen vspeh svojega truda, vam bode rastlo tako, da bode vsak že v tretjem letu namesto štirih sežnjev rad potrebil jih osem. In kolik dobiček bi vam donášal svet, ki je v miru počival tisoč in tisoč let, ako ga prav obrnete. Če mene vprašate, kako vam je ta svet obrniti, svetoval bi vam, da ga spremenite v vrte, v katerih vam bodo rastle murbe, zlasti pa češplje in tepke, ktere se suhe kaj lahko in dobro spravijo v denar. Koliko žlahnega sená vam bode prirastlo med drevjem, koliko krompirja in sočivja lahko pride late na teh prostorih, tega vam pa še treba ni dokazovati. Le pogledjte, kako ugodno vam stoji „Mala gora.“ Ona hrbet obrača silni in mrzli burji, rebra pa jej ogreva gorko solnce tako, da svoje oživljajoče žarke skoro kar navpik va-nje spušča. Ribničanje! ako se poprimete dela in ravnate po nasvetu, ki vam ga daje vaš sorojak, kteremu ne gré za lastni prid, ampak za vaš, porok sem vam, da v dvajsetih letih mnogim mnogim ne bode treba hoditi z doma iskat si denarja, da ž njim plačujete velike davke, kupujete obleko in živež, kterega vam zadosti ne donášajo vaša sedanja mala posestva. — Kje pa bomo potem pasli od sv. Jurija do sv. Jerneja? — ta vgovor, vem, da me čaka. Moj odgovor je: v hlevu bode krmili živino s senom, ki vam ga bode toliko prirastlo, da bode lahko to storili. Kaj nimate tudi v tem oziru živega zgleda? Ozrite se le v Goričovas in poprašajte njene posestnike, in dosti jasno vam bode odgovorila njihova živina, da jej je bolje v hlevu, kakor jej je bilo na pašnikih, kjer je le gnoj trosila in teptala še tisto travo, ki je bila vzrastla. — Kje pa bomo dobivali nastilo? Tudi ta vgovor mi je znan. — Če bode dosti krme imeli, ali vam slama, ktero zdaj polagate živini, ne bode boljše nastilo od stelje iz brezovega ali topolovega listja? — Toda čemu na dan vlečem vgovore, ki jih je ovrgla

že splošnja skušnja po svetu? Pa saj sem se tudi pre pričal, da se teh in enacih izgovorov drži le mala peščica; večina vas pa željno od deželnega zbora pričakuje po dr. L. Tomanu nasvetovane deželne postave, da se ima prepovedati pašnja. Ker sem že pri deželnem zboru, naj omenim, da Ribničanje tudi komaj čakajo še druge postave, po dr. L. Tomanu nasvetovane, vsled ktere imajo nehati senožeti — menjavke, ki tudi jako zadržujejo umno zboljševanje travnikov. Čem prej se daste ti postavi, tem boljše bo. — Cestni odbor ribniškega okraja se je že začel gibati ter namerava izpeljati dve cesti, eno iz Sodražice čez Goro na Obloke, da se ogne strmega Boncarja, eno pa iz Ribnice v Struge in suho Krajino čez „Malo goro“, ktera bode gotovo na korist obema dolinama. Naj bi ta odbor dregnil tudi cestni odbor laškega in ljubljanskega okraja, da složno cesto izpeljeta od Turjaka do Pijave gorice.

Ker sem večidel govoril o kmetijskem gospodarstvu, moram tudi omeniti letošnje letine; ta se je tako dobro obnesla, kakor že mnogo let ne. Tudi sadja je obilo. Pa saj so bili zlasti Ribničanje jako potrebni dobre letine, ker si zidajo krasno cerkev, o kateri so že govorile „Novice.“ Tako urno je šlo delo od rok, da se že krije krasno poslopje. Zidanje prav umno vodi inženir Cigler, kateri ne more prehvaliti marljivosti, s ktero so farani vozili kamen, pesek, opeko in les. Predno so začeli zidati, balo se je vse težkega dela, zdaj, ko stoji veličastni hram Božji, radi bi še vozili in delali. Le denarni doneski bodo kapali počasi. Da bi se našel kakov dobrotnik, ki bi zdatno pod pazduho segel vrlim Ribničanom! — Predno sklenem, naj Ribničanom dam še en svet. Ribniške farne šole na Kranjskem po pravici slovó, da štejejo največ učencev; vés mladi svet zná brati. Meni se pa zdí, da premalo bere, ker ima premalo knjig. Če tudi je revščina velika, vendar mislim, da bi se skoro v vsaki hiši tako ali tako dal prihraniti en goldinar, da bi se vsaka hiša vpisala v Mohorjevo društvo. Tudi menim, da ima vsaka vas toliko premoženja, da bi se lahko naročila na „Novice.“ Ribničanje! tudi ta moj dobrovoljni svet dobro prevdarite ter skrbite, da svojim otrokom pot odprete do prave omike. Sušjan.

Gospodarske skušnje.

* Miši na polji — se pokončajo prav zagotovo, ako se zrnja pšenična, ržena ali ječmenova, ktera so bila skoz 34 ur namakana v prav močnem lugu, ki je bil iz pepela hrastovega lesa skuhan, potaknejo v mišje luknje. — Tako trdi kmetijski zbor v Eholfinu na Parskem.